

Boëthius

Jakým způsobem jsou substance dobré v „tom, co jsou,“ ačkoli nejsou dobré substanciálně (De hebdomadibus)

Žádáš, abych rozvedl a o něco jasněji vyložil onu nejasnou otázku z mých *Hebdomad* týkající se způsobu, jímž jsou substance dobré v „tom, co jsou,“ ačkoli nejsou dobré substanciálně. A říkáš, že tak mám učinit proto, že postup, který je vlastní takovému spisovatelovi, není všem zřejmý ... Stejně jako je to zvykem v matematice i ostatních disciplínách, předložil jsem nejprve termíny a pravidla, z nichž dovedím vše, co následuje.

I. Obecným pojmem ducha je taková výpověď, s níž souhlasí každý, kdo ji uslyšel. Tyto pojmy jsou dvojího druhu. Jeden je totiž obecný tak, že je vlastní všem lidem. Například když se řekne: „Odejmeme-li dvěma stejným [veličinám] stejné [veličiny], zbudou nám stejné [veličiny],“ pak tento výrok nepopře nikdo, kdo ho chápe. Jiný je však vyhrazen pouze učencům, ačkoli vychází z takovýchto obecných pojmů ducha, jako například: „To, co je netělesné, není v žádném místě“, a podobné. S takovouto výpovědí nesouhlasí lid, nýbrž pouze učenci.

II. Je odlišné „bytí“ a „to, co jest“. Bytí samo totiž ještě není, avšak „co jest“ je a trvá poté, co přijalo formu bytí.

III. „Co jest“ může participovat na něčem [jiném], avšak bytí samo nikterak nemůže na něčem participovat. K participaci totiž dochází, když již něco jest. Něco však jest, když přijalo bytí.

IV. „To, co jest“ může mít něco [jiného] mimo to, co samo je. Bytí samo však nemá nic jiného mimo sebe, co by mu bylo přimíšeno.

V. Je odlišné „pouze být něčím“ a „být něčím se zřetelem k tomu, co jest“. Prvním se totiž označuje akcident, druhým substance.

VI. Vše, co jest, participuje na bytí, aby bylo, zatímco na jiném participuje, aby bylo něčím. A proto „to, co jest“ participuje na bytí, aby bylo. Jest však, aby participovalo na něčem jiném.

VII. Ve všem jednoduchém je jeho bytí a „to, co jest“ jedno.

VIII. Ve všem složeném je něco jiného bytí a něco jiného ono samo.

IX. Veškerá různost je neshodností, zatímco podobnost je tím, co je žádoucí. Co si však žádá něčeho jiného, ukazuje, že je samo přirozeně takové, jaké je samo o sobě to, čeho si žádá.

Tato [pravidla], která jsme předeslali, nám tedy postačí. Moudrý a rozumný vykladač každé z nich opatří svými argumenty.

Otázka je tedy následující: To, co jest/jsoucna, je dobré/jsou dobrá. Je totiž obecným názorem učenců, že vše, co jest/všechna jsoucna tíhne/tíhnou k dobru. Avšak vše tíhne k tomu, co je mu podobné. To, co tíhne k dobru, je tedy samo dobré. Je však třeba zkoumat, jakým způsobem jsou [jsoucna] dobrá: na základě participace nebo co do substance/substanciálně?

Anicius Manlius Severinus Boethius

*Quomodo substantiae in eo quod sint bonae sint, cum non sint substantialia bona.
(De hebdomadibus)*

Postulas ut ex Hebdomadibus nostris eius quaestionis obscuritatem quae continet modum quo substantiae in eo quod sint bonae sint, cum non sint substantialia bona, digeram et paulo evidentius monstrem; idque eo dicis esse faciendum quod non sit omnibus notum iter huiusmodi scriptionum ... Ut igitur in mathematica fieri solet caeterisque etiam disciplinis, praeposui terminos regulasque quibus cuncta quae sequuntur efficiam.

I. Communis animi conceptio est enuntiatio quam quisque probat auditam. Harum duplex modus est. Nam una ita communis est ut omnium sit hominum, veluti si hanc proponas: "Si duobus aequalibus aequalia auferas, quae relinquuntur aequalia esse" nullus id intellegens neget. Alia vero est doctorum tantum, quae tamen ex talibus communibus animi conceptionibus uenit, ut est: "Quae incorporalia sunt, in loco non esse" et caetera quae non uulgi sed docti comprobant.

II. Diversum est esse et id quod est; ipsum enim esse nondum est, at vero quod est accepta essendi forma est et consistit.

III. Quod est participare aliquo potest, sed ipsum esse nullo modo aliquo participat. Fit enim participatio cum aliquid iam est; est autem aliquid, cum esse susceperit.

IV. Id quod est habere aliquid praeterquam quod ipsum est potest; ipsum vero esse nihil aliud praeter se habet admixtum.

V. Diversum est tantum esse aliquid et esse aliquid in eo quod est; illic enim accidens hic substantia significatur.

VI. Omne quod est participat eo quod est esse ut sit; alio vero participat ut aliquid sit. Ac per hoc id quod est participat eo quod est esse ut sit; est vero ut participet alio quodlibet.

VII. Omne simplex esse suum et id quod est unum habet.

VIII. Omni compositio aliud est esse, aliud ipsum est.

IX. Omnis diversitas discors, similitudo vero appetenda est; et quod appetit aliud, tale ipsum esse naturaliter ostenditur quale est illud hoc ipsum quod appetit.

Sufficiunt igitur quae praemisimus; a prudente vero rationis interprete suis unumquodque aptabitur argumentis.

Quaestio vero huiusmodi est. Ea quae sunt bona sunt. Tenet enim communis sententia doctorum omne quod est ad bonum tendere, omne autem tendit ad simile; quae igitur ad bonum tendunt bona ipsa sunt. Sed quemadmodum bona sint, inquirendum est -- utrumne participatione an substantia?

Otázky k textu:

Jakou funkci a jaký status mají uvedené axiómy v Boëthiově výkladu? Vyložte obsah jednotlivých axiómů. Jak lze rozumět termínům „bytí“ (*esse*) a „to, co jest“ (*id quod est*)? Jaké vlastnosti Boëthius oběma termínům přisuzuje? Jakou otázku Boëthius pomocí uvedených axiómů řeší?